

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Karar Vermede Öz-Saygı Düzeylerinin ve Karar Verme Stillерinin Sosyodemografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması: Kesitsel Bir Çalışma

Erhan Seçer¹ , Güldane Dinç² , Hilal Uzunlar^{3,4,5} , Tuğçe Şirin Korucu⁶ ,
Derya Özer Kaya^{3,4}

Gönderim Tarihi: 17 Temmuz, 2023

Kabul Tarihi: 28 Aralık, 2023

Basım Tarihi: 30 Nisan, 2024

Öz

Amaç: Bu araştırmanın amacı fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerini ve karar verme stillerini sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya 128 fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencisi (yaş ortalaması 21.17±2.17 yıl) dâhil edildi. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri veri kayıt formuna kaydedildi. Karar vermede öz-saygı düzeyleri ve karar verme stilleri Melbourne Karar Verme Ölçeği ile değerlendirildi. Değişkenler açısından 2 bağımsız grup karşılaştırmaları için Mann-Whitney U testi, 2'den fazla bağımsız grup karşılaştırmaları için Kruskal Wallis testi kullanıldı. $p < 0,050$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Öğrencilerin sınıf düzeyine göre karar vermede öz-saygı skorları arasında anlamlı bir fark bulundu ($p=0,014$). Sınıf düzeyi dışında diğer kişisel (cinsiyet, gelir düzeyi) ve ailesel özelliklere (anne/baba eğitim/meslek durumu, ailenin tutumu) göre karar vermede öz-saygı skorları arasında anlamlı bir fark bulunmadı ($p > 0,050$). Sınıf düzeyine göre kaçınan karar verme skorları arasında anlamlı bir fark bulundu ($p=0,023$). Kişisel (cinsiyet, sınıf/gelir düzeyi) ve ailesel özelliklere (anne/baba eğitim/meslek durumu, ailenin tutumu) göre dikkatli, erteleyici ve panik karar verme skorları arasında anlamlı bir fark bulunmadı ($p > 0,050$).

Sonuç: İkinci sınıf öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve üçüncü sınıf öğrencilerinin kaçınan karar verme stilini benimsediği görüldü. Ayrıca, karar vermede öz-saygı düzeylerinin ve karar verme stillerinin ailesel özelliklere göre değişiklik göstermediği sonucuna ulaşıldı.

Anahtar kelimeler: eğitim, fizyoterapi, karar verme, öz-saygı.

¹Erhan Seçer (Sorumlu Yazar). ¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Manisa, Türkiye, E-posta: erhnsr86@hotmail.com

²Güldane Dinç. ²Trabzon Üniversitesi, Tonya Meslek Yüksekokulu, Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Trabzon, Türkiye, E-posta: guldaneinceman@gmail.com

^{3,4,5}Hilal Uzunlar. ³İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İzmir, Türkiye; ⁴İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye; ⁵Hitit Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Çorum, Türkiye, E-posta: hilalluzunlar95@gmail.com

⁶Tuğçe Şirin Korucu. ⁶İzmir Bakırçay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İzmir, Türkiye, E-posta: tugcesirinkorucu@hotmail.com

^{3,4}Derya Özer Kaya. ³İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İzmir, Türkiye; ⁴İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye; E-posta: deryaozer2000@yahoo.com

Comparison of Self-Esteem Levels in Decision-Making and Decision-Making Styles of Physiotherapy and Rehabilitation Students According to Socio-demographic Characteristics: A Cross-sectional Study

Erhan Seçer¹ , Güldane Dinç² , Hilal Uzunlar^{3,4,5} , Tuğçe Şirin Korucu⁶ ,
Derya Özer Kaya^{3,4}

Submission Date: July, 17th, 2023 **Acceptance Date:** December 28th, 2023 **Pub.Date:** April 30th, 2024

Abstract

Objectives: This study aimed to compare the self-esteem levels in decision-making and decision-making styles of physiotherapy and rehabilitation students according to socio-demographic characteristics.

Materials and Methods: One hundred twenty-eight physiotherapy and rehabilitation students (mean age 21.17±2.17 years) were included in the study. The socio-demographic characteristics of the students were recorded in the data recording form. Self-esteem levels in decision-making and decision-making styles were assessed with the Melbourne Decision-Making Scale. In terms of variables, Mann-Whitney U test was used for comparisons of 2 independent groups, and the Kruskal Wallis test was used for comparisons of more than 2 independent groups. A value of $p < 0.050$ was considered statistically significant.

Results: A significant difference was found between the students' self-esteem scores in decision-making according to their grade level ($p = 0.014$). There was no significant difference between the self-esteem scores in decision-making according to other individual (gender, income level) and familial (mother/father's educational/professional status, family's attitude) characteristics other than grade level ($p > 0,050$). A significant difference was found between the avoidant decision-making scores according to grade level ($p = 0.023$). There was no significant difference between the careful, procrastinating, and panic decision-making scores according to individual (gender, class/income level) and familial (mother/father's educational/professional status, family's attitude) characteristics ($p > 0,050$).

Conclusion: It was seen that the second-grade students had high levels of self-esteem in decision-making and the third-grade students adopted the avoidant decision-making style. Also, it was concluded that the level of self-esteem in decision-making and decision-making styles did not differ according to familial characteristics.

Keywords: Education, physiotherapy, decision-making, self-esteem.

¹**Erhan Seçer (Corresponding Author).** ¹Manisa Celal Bayar University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, Manisa, Turkey, E-mail: erhnscr86@hotmail.com

²**Güldane Dinç.** ²Trabzon University, Tonya Vocational School, Department of Therapy and Rehabilitation, Trabzon, Turkey, E-mail: guldaneinceman@gmail.com

^{3,4,5}**Hilal Uzunlar.** ³İzmir Kâtip Çelebi University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, İzmir, Turkey; ⁴İzmir Kâtip Çelebi University, Physiotherapy and Rehabilitation Application and Research Center, İzmir, Turkey; ⁵Hitit University, Faculty of Sports Sciences, Department of Sports Management, Çorum, Turkey, E-mail: hilalluzunlarr95@gmail.com

⁶**Tuğçe Şirin Korucu.** ⁶İzmir Bakırçay University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, İzmir, Turkey, E-mail: tugcesirinkorucu@hotmail.com

^{3,4}**Derya Özer Kaya.** ⁴İzmir Kâtip Çelebi University, Physiotherapy and Rehabilitation Application and Research Center, İzmir, Turkey; Email: deryaozer2000@yahoo.com

Giriş

Karar verme, herhangi bir problemi ya da durumu tanımlama, mevcut seçenekleri belirleme, çok miktarda bilgiyi analiz etme ve esnek eylem planları oluşturma sürecine dayanan bir çözüm olarak tanımlanmaktadır (Donovan vd., 2015; Gonzalez ve Dutt, 2016). Bu süreçte bireylerin özgür hissetmelerinin ve kendilerine olan güven düzeylerinin önemli bir belirleyicisi ise öz-saygıdır (Seçer vd., 2022). Nitekim, karar verme sürecinde öz-saygı düzeyi yüksek olan bireylerin bu süreçte daha gerçekçi bir yaklaşım sergilediği bildirilmektedir (Şahin ve Ertural, 2020). Karar verme stili ise bireylerin karar verme sürecinde gösterme eğiliminde oldukları öğrenilmiş ve alışılmış bir tepki modelini ifade etmektedir (Ding vd., 2020). Bu doğrultuda, karar verme süreci, panik, kaçınan, erteleyici ve dikkatli karar verme gibi farklı karar verme stillerine göre şekillenebilmektedir (Deniz, 2004). Öte yandan, bu süreç ile ilişkili birçok faktörün olduğu bilinmektedir (Seçer vd., 2022). Ayrıca, farklı sosyo-demografik (kişisel, ailesel vb.) özelliklere sahip olan bireylerin karar verme süreçlerinin değişiklik gösterebileceği de ifade edilmektedir (Zou vd., 2021).

Birçok alanda ya da farklı meslek dallarında, bireysel ve organizasyonel hedefler doğrultusunda farklı alternatifler arasından en iyi olanı seçebilmek adına doğru bir karar verebilmek başarının önemli belirleyicilerindendir (Guo, 2020). Sağlık alanında hizmet veren profesyonellerin ise zamanında, doğru ve etkili kararlar verebilmeleri, kaliteli ve güvenli bir sağlık hizmetinin temel şartıdır (Sucu vd., 2012). Dolayısıyla, mezuniyetleri sonrası sağlık alanında hizmet verecek olan üniversite öğrencilerinin karar verme sürecini yönlendiren öz-saygı düzeylerinin ve karar verme stillerinin incelenmesi ve bu konuda öğrencilerde farkındalık oluşturulması oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar verme süreçlerinin iyileştirilmesi, fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi açısından giderek artan bir öneme sahiptir (Kobal vd., 2021). Nitekim, Amerikan Fizik Tedavi Derneği (APTA), fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin lisans eğitimleri süresince bu becerilerinin iyileştirilmesini, beceri ve uygulama beklentisi ile ilişkilendirmektedir (Furze vd., 2015).

Güncel literatürde, sağlık alanı dışında farklı alanlarda öğrenim gören öğrencilerin karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerini konu alan oldukça fazla sayıda araştırma yer almaktadır (Ding vd., 2020; Kian vd., 2022; Temel ve Nas, 2021). Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin karar verme süreçlerini ya da bu süreçte ihtiyaç duyulan öz-saygı ve karar verme stillerini inceleyen araştırmalar ise daha çok hemşirelik öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir (Chen vd., 2021; Farčić vd., 2020; Özden vd., 2018). Ancak, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar verme süreçlerini inceleyen araştırmaların az sayıda olduğu ve araştırmalardan elde edilen sonuçların farklılık gösterdiği gözlenmiştir (Ghourbanpour vd.,

2016; Kim vd., 2013; Naz vd., 2022; Yıldırım vd., 2022). Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı; fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerini ve karar verme stillerini sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırmaktır. Araştırmanın hipotezi ise; “Fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ve karar verme stilleri sosyodemografik (cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir düzeyi, annenin/babanın eğitim düzeyi/mesleği, ailenin tutumu) özelliklere göre farklılık gösterir.” şeklinde oluşturuldu.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel bir çalışma olarak planlanan bu araştırma Mart 2023-Nisan 2023 tarihleri arasında yapılandırılmış bir anket formu kullanılarak gerçekleştirildi. Araştırmaya farklı devlet üniversitelerinin fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümlerinde öğrenim gören ve anket formunu doldurup tarafımıza ulaştıran 128 öğrenci (yaş ortalaması 21.17 ± 2.17 yıl) dâhil edildi. Araştırmanın sonrasında ulaşılan bu öğrenci sayısı dikkate alınarak yapılan geriye yönelik güç analizine göre (G*Power 3.1.9.2 version, Heinrich-Heine-Universität, Düsseldorf, Germany) araştırmanın gücünün (Etki Büyüklüğü=0.25 ile) % 88 olduğu görüldü (Faul vd., 2007). Araştırmanın dâhil edilme kriterleri; araştırmaya katılmaya gönüllü olmak, fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümünde öğrenim görüyor olmak ve Türkçe okuyup anlayabiliyor olmak, dışlama kriterleri ise; fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü dışında herhangi bir branş ya da alanda öğrenim görüyor olmak, şeklinde belirlendi. Araştırmanın öncesinde, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı alındı (0127). Ayrıca, araştırma süresince tüm araştırmacılar Helsinki Bildirgesi’ne uygun olarak hareket etti.

Araştırma kapsamında, araştırmacılar tarafından yapılandırılmış anket formu “Google Forms” uygulaması ile oluşturuldu ve sosyal iletişim araçları ile öğrencilere ulaştırıldı. Anket formunun ilk bölümünü araştırmanın amacı hakkında genel bir bilgilendirme metni ile “Araştırmaya katılmak istiyorum” ve “Araştırmaya katılmak istemiyorum” seçenekleri oluşturdu. “Araştırmaya katılmak istiyorum” seçeneğini işaretleyen öğrenciler anket formunun diğer bölümlerine geçebildi. Anket formunun ikinci bölümünü öğrencilerin sosyodemografik (cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir düzeyi, annenin/babanın eğitim düzeyi/mesleği, ailenin tutumu) özelliklerini sorgulayan sorular, üçüncü bölümünü ise Melbourne Karar Verme Ölçeği’nde (MKVÖ) yer alan sorular oluşturdu.

MKVÖ; Mann ve arkadaşları tarafından bireylerin karar vermede öz-saygı düzeylerini ve karar verme stillerini belirlemek amacıyla 1997 yılında geliştirilmiştir (Mann vd., 1997). Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan bu ölçek, karar vermede öz-saygıyı ve karar

verme stillerini (panik, kaçınan, erteleyici ve dikkatli) belirlemeyi amaçlayan iki bölümden oluşmaktadır (Deniz, 2004). Ölçeğin birinci bölümü 6, ikinci bölümü ise 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümünden alınabilecek en yüksek puan 12 olup, yüksek puan karar vermede öz-saygı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Deniz, 2004). Ölçeğin ikinci bölümünden elde edilen en yüksek puan hangi karar verme stiline ait ise bireyin benimsediği karar verme stilinin de o olduğu kabul edilmektedir (Mann vd., 1997).

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizi, IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 22.0 (IBM Corp., Armonk, New York, USA) paket programı kullanılarak yapıldı. Tanımlayıcı istatistikler sayı (n), yüzde (%), ortalama ve standart sapma (ortalama±SS) ile verildi. Sayısal değişkenlere ait verilerin normal dağılımı Shapiro Wilk Testi ve histogramların görsel olarak incelenmesi ile belirlendi. Değişkenler açısından 2 bağımsız grup karşılaştırmaları için Mann-Whitney U testi, 2'den fazla bağımsız grup karşılaştırmaları için Kruskal Wallis testi kullanıldı. Karşılaştırma sonrası, 2'den fazla bağımsız grup arasında anlamlı bir fark bulunduğunda, bu farkın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesinde bonferroni düzeltmesi kullanıldı. Ayrıca, $p < 0,050$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de verildi. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre karar vermede öz-saygı skorlarının karşılaştırılması Tablo 2'de verildi. İkinci sınıf öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşıldı ($p=0,014$). Öğrencilerin sınıf düzeyi dışında diğer kişisel ve ailesel özellikleri açısından karar vermede öz-saygı düzeylerinin benzer olduğu görüldü.

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre dikkatli ve kaçınan karar verme skorlarının karşılaştırılması Tablo 3'te verildi. Öğrencilerin kişisel ve ailesel özellikleri açısından dikkatli karar verme skorlarının benzer olduğu görüldü. Üçüncü sınıf öğrencilerinin kaçınan karar vermeyi benimsediği sonucuna ulaşıldı ($p=0,023$). Öğrencilerin sınıf düzeyi dışında diğer kişisel ve ailesel özellikleri açısından kaçınan karar verme skorlarının benzer olduğu görüldü.

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre erteleyici ve panik karar verme skorlarının karşılaştırılması Tablo 4'te verildi. Öğrencilerin kişisel ve ailesel özellikleri açısından erteleyici ve panik karar verme skorlarının benzer olduğu sonucuna ulaşıldı.

Tablo 1: Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

Sosyodemografik özellikler	Ortalama±SS	
Yaş (yıl)	21.17±2.17	
	N	%
Cinsiyet		
Kadın	97	75.8
Erkek	31	24.2
Sınıf düzeyi		
Birinci sınıf	34	26.6
İkinci sınıf	21	16.4
Üçüncü sınıf	42	32.8
Dördüncü sınıf	31	24.2
Gelir düzeyi		
0-5.000 TL	18	14.1
5.001-7.500 TL	25	19.5
7.501-10.000 TL	23	18.0
10.001-15.000 TL	19	14.8
≥15.000 TL	43	33.6
Annenin eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	7	5,5
İlköğretim	64	50,0
Lise	41	32,0
Üniversite	16	12,5
Babanın eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	3	2,3
İlköğretim	57	44,5
Lise	36	28,1
Üniversite	32	25,1
Annenin mesleği		
Memur	5	3,9
İşçi	9	7,1
Esnaf	2	1,5
Emekli	14	10,9
Serbest meslek	4	3,1
Ev hanımı	94	73,5
Babanın mesleği		
Memur	16	12,5
İşçi	28	21,8
Esnaf	7	5,4
Çiftçi	5	3,9
Emekli	39	30,5
Serbest meslek	26	20,4
Çalışmıyor	7	5,5
Ailenin tutumu		
Değişken	21	16,5
Demokratik	33	25,8
Koruyucu	70	54,6
Otoriter	4	3,1

SS: Standart sapma.

Tablo 2: Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı Düzeyi Skorlarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik özellikler	Öz-saygı düzeyi skorları	Test istatistiği
Kişisel özellikler	Ortalama±SS	p ^{a,b} değeri
Cinsiyet		
Kadın	8,86±2,20	p ^a =0,071
Erkek	8,06±2,15	
Sınıf düzeyi		
Birinci sınıf	8,26±2,40	p ^b =0,014*
İkinci sınıf	9,80±1,60 ^b	
Üçüncü sınıf	8,09±2,28	
Dördüncü sınıf	9,12±1,92	
Gelir düzeyi		
0-5.000 TL	8,61±2,22	p ^b =0,562
5.001-7.500 TL	8,28±2,30	
7.501-10.000 TL	9,17±1,99	
10.001-15.000 TL	9,10±2,02	
≥15.000 TL	8,46±2,35	
Ailesel özellikler		
Annenin eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	8,42±2,07	p ^b =0,769
İlköğretim	8,51±2,35	
Lise	9,00±2,14	
Üniversite	8,56±1,89	
Babanın eğitim düzeyi		
İlköğretim	8,64±2,11	p ^b =0,631
Lise	8,58±2,33	
Üniversite	8,68±2,36	
Annenin mesleği		
Memur	9,60±1,51	p ^b =0,493
İşçi	8,00±2,87	
Esnaf	8,00±1,41	
Emekli	8,00±2,63	
Serbest meslek	8,90±1,50	
Ev hanımı	8,73±2,12	
Babanın mesleği		
Memur	8,93±2,51	p ^b =0,827
İşçi	8,71±1,95	
Esnaf	8,00±2,88	
Çiftçi	7,20±3,89	
Emekli	9,00±2,05	
Serbest meslek	8,73±1,88	
Çalışmıyor	7,57±2,37	
Ailenin tutumu		
Değişken	8,90±2,38	p ^b =0,094
Demokratik	9,33±2,07	
Koruyucu	8,30±2,19	
Otoriter	8,50±1,91	

SS: Standart sapma; p^a: Mann whitney u testi; p^b: Kruskal wallis testi; “^b” üst simgesi bonferroni düzeltmesi sonucu fark oluşturan grubu belirtmektedir.

* p<0,050

Tablo 3: Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dikkatli ve Kaçınan Karar Verme Skorlarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik özellikler	Dikkatli karar verme Ortalama±SS	Test istatistiği p ^{a,b} değeri	Kaçınan karar verme Ortalama±SS	Test istatistiği p ^{a,b} değeri
Kişisel özellikler				
Cinsiyet				
Kadın	10,37±1,73	p ^a =0,338	4,17±3,05	p ^a =0,201
Erkek	9,80±2,31		4,77±2,78	
Sınıf düzeyi				
Birinci sınıf	10,47±1,65	p ^b =0,070	4,05±3,14	p^b=0,023*
İkinci sınıf	10,85±1,98		3,23±1,78	
Üçüncü sınıf	9,97±2,07		5,35±3,00 ^p	
Dördüncü sınıf	9,90±1,77		3,93±3,17	
Gelir düzeyi				
0-5.000 TL	10,55±1,91	p ^b =0,333	4,88±3,17	p ^b =0,052
5.001-7.500 TL	9,72±2,24		5,52±2,87	
7.501-10.000 TL	10,65±1,61		3,08±2,15	
10.001-15.000 TL	10,57±1,53		4,47±3,74	
≥15.000 TL	10,02±1,93		3,97±2,80	
Ailesel özellikler				
Annenin eğitim düzeyi				
Okur-yazar değil	10,14±2,60	p ^b =0,471	4,85±1,67	p ^b =0,447
İlköğretim	10,01±2,02		4,35±3,13	
Lise	10,56±1,73		3,90±2,87	
Üniversite	10,31±1,40		5,00±3,18	
Babanın eğitim düzeyi				
İlköğretim	10,08±1,92	p ^b =0,670	4,07±2,56	p ^b =0,875
Lise	9,91±2,03		4,55±2,97	
Üniversite	10,93±1,52		4,53±3,79	
Annenin mesleği				
Memur	9,80±3,03	p ^b =0,649	2,80±2,38	p ^b =0,859
İşçi	11,00±1,22		4,66±2,59	
Esnaf	10,56±2,42		3,00±2,82	
Emekli	10,21±1,36		4,50±3,39	
Serbest meslek	9,50±1,73		5,00±5,09	
Ev hanımı	10,22±1,98		4,34±2,94	
Babanın mesleği				
Memur	10,81±1,83	p ^b =0,501	5,31±4,54	p ^b =0,567
İşçi	10,00±1,98		4,00±2,50	
Esnaf	10,71±1,11		3,42±2,57	
Çiftçi	9,40±2,88		6,40±3,04	
Emekli	10,35±1,53		4,17±2,93	
Serbest meslek	10,26±2,10		3,80±2,07	
Çalışmıyor	9,14±2,54		5,42±3,73	
Ailenin tutumu				
Değişken	9,52±2,33	p ^b =0,395	4,42±3,57	p ^b =0,118
Demokratik	10,27±1,68		3,42±2,39	
Koruyucu	10,44±1,78		4,64±3,07	
Otoriter	10,00±2,82		5,50±1,29	

SS: Standart sapma; p^a: Mann whitney u testi; p^b: Kruskal wallis testi; “^p” üst simgesi bonferroni düzeltmesi sonucu fark oluşturan grubu belirtmektedir. * p<0,050

Tablo 4: Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Erteleyici ve Panik Karar Verme Skorlarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik özellikler	Erteleyici karar verme Ortalama±SS	Test istatistiği p ^{a,b} değeri	Panik karar verme Ortalama±SS	Test istatistiği p ^{a,b} değeri
Kişisel özellikler				
Cinsiyet				
Kadın	3,92±2,49	p ^a =0,886	4,55±2,64	p ^a =0,614
Erkek	3,90±1,88		4,80±2,41	
Sınıf düzeyi				
Birinci sınıf	4,14±1,84	p ^b =0,441	4,70±2,69	p ^b =0,387
İkinci sınıf	3,95±2,83		4,09±2,70	
Üçüncü sınıf	4,09±2,32		5,09±2,31	
Dördüncü sınıf	3,41±2,56		4,22±2,71	
Gelir düzeyi				
0-5.000 TL	3,88±2,47	p ^b =0,346	4,94±2,64	p ^b =0,581
5.001-7.500 TL	4,72±2,28		5,08±2,88	
7.501-10.000 TL	3,91±2,50		4,69±1,91	
10.001-15.000 TL	3,63±2,62		3,84±2,65	
≥15.000 TL	3,60±2,12		4,51±2,67	
Ailesel özellikler				
Annenin eğitim düzeyi				
Okur-yazar değil	4,42±2,50	p ^b =0,791	4,57±2,29	p ^b =0,791
İlköğretim	3,89±2,27		4,59±2,75	
Lise	3,75±2,47		4,56±2,52	
Üniversite	4,25±2,43		4,87±2,33	
Babanın eğitim düzeyi				
İlköğretim	3,89±1,91	p ^b =0,077	4,54±2,59	p ^b =0,077
Lise	4,47±2,74		4,83±2,68	
Üniversite	3,62±2,51		4,56±2,61	
Annenin mesleği				
Memur	4,80±1,30	p ^b =0,088	3,60±2,30	p ^b =0,088
İşçi	5,77±3,11		5,88±3,17	
Esnaf	4,00±1,41		3,50±0,70	
Emekli	3,21±2,39		4,78±3,26	
Serbest meslek	4,50±2,64		5,50±4,20	
Ev hanımı	3,93±2,22		4,51±2,37	
Babanın mesleği				
Memur	4,00±3,16	p ^b =0,994	5,12±3,48	p ^b =0,994
İşçi	3,71±1,65		4,21±2,14	
Esnaf	4,28±1,60		3,71±1,25	
Çiftçi	4,40±3,04		5,40±2,96	
Emekli	3,82±2,16		4,25±2,53	
Serbest meslek	4,07±2,69		5,00±2,72	
Çalışmıyor	3,85±3,23		6,00±2,08	
Ailenin tutumu				
Değişken	4,09±2,77	p ^b =0,171	4,85±3,15	p ^b =0,063
Demokratik	3,12±2,07		3,60±2,38	
Koruyucu	4,21±2,24		4,95±2,41	
Otoriter	4,50±3,41		5,75±2,36	

SS: Standart sapma; p^a: Mann whitney u testi; p^b: Kruskal wallis testi.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerini ve karar verme stillerini sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırmaktır. Araştırmanın sonucunda ise ikinci sınıf öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve üçüncü sınıf öğrencilerinin kaçınan karar verme stilini benimsediği görüldü. Ayrıca, karar vermede öz-saygı düzeylerinin ve karar verme stillerinin ailesel özelliklere (anne/babanın tutumu, eğitim ve çalışma durumu) göre değişiklik göstermediği sonucuna ulaşıldı.

Farklı sağlık ortamlarında hastaların tedavi sürecine yön veren fizyoterapistlerin doğru ve etkili kararlar verebilmelerinin, kaliteli ve güvenli bir sağlık hizmetinin temel şartı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerinin incelenmesi, sosyodemografik özelliklere göre nasıl şekillendiğinin belirlenmesi ve bu konuda öğrencilerde farkındalık oluşturulması oldukça önemlidir. Güncel literatüre bakıldığında, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerini konu alan araştırmaların, öğrencilerin öz-saygı düzeylerini çeşitli sosyodemografik özellikler açısından ele aldığı ve elde edilen sonuçların değişiklik gösterdiği görüldü (Ghourbanpour vd., 2016; Kim vd., 2013; Naz vd., 2022; Yıldırım vd., 2022). Bu doğrultuda, Ghourbanpour ve arkadaşları (2016) öz-saygı düzeyinin kadın fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinde daha yüksek olduğunu, ancak yaşa ve aile eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını bildirmişlerdir (Ghourbanpour vd., 2016). Bununla birlikte, Kim ve arkadaşları (2013) erkek fizyoterapi öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu, öğrencilerin öz-saygı düzeyleri ile yaşları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ve bazı sosyodemografik özelliklere (dini inanç, memnuniyet düzeyi vb.) göre öz-saygı düzeylerinin değişiklik gösterdiğini bildirmiştir (Kim vd., 2013). Naz ve arkadaşları (2022) ise fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin öz-saygı düzeylerinin beden kütle indeksine göre farklılaştığı, obez kategorisinde yer alan öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşımlardır (Naz vd., 2022). Son olarak, Yıldırım ve arkadaşları (2022) fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerini de dâhil ettikleri bir araştırmada, öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin yaş, cinsiyet ve yaşadıkları yer gibi değişkenler açısından benzerlik gösterdiğini ancak, genel sağlık durumu algısı ve gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir (Yıldırım vd., 2022). Benzer şekilde, bu araştırmada da fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırıldı. Araştırmanın sonucunda ise ikinci sınıf öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerinin yüksek olduğu ancak, karar vermede öz-

saygı düzeyinin ailesel özelliklere (anne/babanın tutumu, eğitim ve çalışma durumu) göre değişiklik göstermediği sonucuna ulaşıldı. Bu doğrultuda, farklı üniversitelerin fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümlerinin ders öğretim planlarındaki -öğrencilerin karar verme süreçlerini geliştirmeye yönelik herhangi bir dersin varlığı açısından muhtemel farklılıkların- araştırmalardan elde edilen sonuçlardaki bu değişkenliğinin önemli bir nedeni olabileceği düşünüldü. Ayrıca, araştırmaların gerçekleştirildiği bölgeler (ülke, bölge, şehir vb.) arasındaki olası kültürel farklılıklar da elde edilen sonuçları etkilemiş olabilir.

Sadece Fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerini konu alan araştırmaların aksine, öğrencilerin karar verme stillerini inceleyen araştırmaların çoğunlukla birden fazla sağlık alanına yoğunlaştığı görüldü. Bu kapsamda, Silva ve arkadaşları (2021) farklı sağlık alanlarında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin karar verme stillerini sosyoemosyonel duruma göre karşılaştırdıkları araştırmalarında empati ve öz-saygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin dikkatli karar verme stilini; öz-saygı düzeyi düşük olan öğrencilerin erteleyici ve kaçınan karar verme stilini ve güven düzeyi düşük olan öğrencilerin ise panik karar verme stilini benimsediğini bildirmişlerdir (Silva vd., 2021). Tarhan ve arkadaşları (2017) ise hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin arttıkça dikkatli karar verme stillerinin geliştiği sonucuna ulaşmışlardır (Tarhan vd., 2017). Bununla birlikte, Hüseyinklioğlu ve Tüysüz (2023) hemşirelik ve ebellek öğrencilerini dâhil ettikleri araştırmalarında, öğrencilerin karar vermede öz-saygı düzeylerinin sınıf düzeyine göre benzer olduğunu, karar verme stillerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediğini ve ebellek bölümü öğrencilerinin hemşirelik bölümü öğrencilerine oranla daha fazla erteleyici karar verme stilini benimsediğini bildirmişlerdir (Hüseyinklioğlu ve Tüysüz, 2023). Ayrıca, öğrencilerin öz-saygı düzeylerinin ve karar verme stillerinin bazı sosyodemografik özelliklere (anne/ eğitim durumu, gelir düzeyi) göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Hüseyinklioğlu ve Tüysüz, 2023). Othman ve arkadaşları (2020) ise tıp alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerini dâhil ettikleri bir araştırmada karar verme stillerini farklı bir açıdan ele almış ve öğrencilerin kişilik özellikleri ile karar verme stilleri arasında bir ilişki olduğunu ayrıca, duygusal zekanın kişilik özellikleri (vicdanlılık, açıklık ve dışa dönüklük) ile karar verme stilleri arasındaki arabulucu faktör olduğunu bildirmiştir (El Othman vd., 2020). Son olarak, Seçer ve arkadaşları (2022) sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin karar verme stillerinin akademik öz-yeterlik düzeyleri ve problem çözme becerileri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Seçer vd., 2022). Bu araştırmada ise fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar verme stillerinin sadece sınıf düzeyine göre farklılaştığı ve ilginç bir şekilde, üçüncü sınıf öğrencilerinin

kaçıngan karar verme stilini benimsediği görüldü. Fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin, lisans eğitimleri sürecinde öğrenmekte oldukları teorik bilgileri, ikinci sınıfın sonundan itibaren farklı klinik ortamlara (hastane, spor kulübü, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri vb.) aktarabilme deneyimi yaşadıkları ve bu aşamada hata yapma, hastaya zarar verme, olumsuz tepkilerle karşılaşma gibi düşünceleri olabileceği ve ciddi düzeyde stres ve kaygı yaşayabildikleri bildirilmiştir (Özdiñ vd., 2018). Üçüncü sınıf öğrencilerinin kaçıngan karar verme stilini benimsemeleri, yaşadıkları bu süreçten kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, bu araştırmanın sonucunda karar verme stillerinin ailesel özelliklere (anne/babanın tutumu, eğitim ve çalışma durumu) göre değişiklik göstermediği görüldü. Araştırmadan elde edilen bu sonuç ise karar vermenin önemli bir kişisel özellik olduğunu destekler niteliktedir (Seçer ve Kaya, 2022). Öte yandan, güncel literatürde fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin karar verme stillerini inceleyen araştırmaların sınırlı sayıda olması, bu araştırmadan elde edilen sonuçların tartışılmasını önemli ölçüde engellemektedir.

Bu araştırmanın bazı limitasyonları bulunmaktadır. İlk olarak, farklı sosyodemografik özelliklere göre oluşturulan gruplardaki öğrenci sayılarının benzerlik göstermemesi araştırmadan elde edilen sonuçları etkilemiş olabilir. İkinci olarak, bu araştırma kesitsel bir çalışma dizaynına göre gerçekleştirildi. Başka bir ifade ile etkenler ve sonuçlar aynı anda değerlendirildi. Ancak, öğrencilerin lisans eğitimi boyunca karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerinin hangi ölçüde ve nasıl değiştiğini inceleyen ileriye yönelik araştırmalar ve bu araştırmalardan elde edilen çıkarımlar, fizyoterapi ve rehabilitasyon müfredatının öğrencilerin karar verme süreçlerine etkilerinin belirlenmesi açısından önemli olabilir. Son olarak, araştırma öncesinde yapılan güç analizi sırasında belirlenen etki büyüklüğünün düşük olması, araştırmaya dâhil edilmesi gereken minimum katılımcı sayısının düşük düzeyde belirlenmesine neden olmuştur. İleriki araştırmalarda bu detayların göz önünde bulundurulması önerilir.

Bu araştırmanın sonucunda ikinci sınıf öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve üçüncü sınıf öğrencilerinin kaçıngan karar verme stilini benimsediği görüldü. Ayrıca, karar vermede öz-saygı düzeyinin ve karar verme stilinin ailesel özelliklere göre değişiklik göstermediği sonucuna ulaşıldı.

Teşekkür

Yazarlar araştırmaya katılan fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerine teşekkür etmektedir.

Finansal Destek

Araştırma ile ilgili olarak herhangi bir proje ya da firmadan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada yer alan yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Chen, Q., Su, X., Liu, S., Miao, K., & Fang, H. (2021). The relationship between moral sensitivity and professional values and ethical decision-making in nursing students. *Nurse Education Today*, 105, 105056. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2021.105056>
- Deniz, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, (15), 23-35.
- Ding, N., Xu, X., Yang, H., Li, Y., & van Heughten, P. (2020). Decision-making styles of Chinese business students. *Journal of Education for Business*, 95(6), 351-358. <https://doi.org/10.1080/08832323.2019.1654968>
- Donovan, S. J., Güss, C. D., & Naslund, D. (2015). Improving dynamic decision making through training and self-reflection. *Judgment and Decision making*, 10(4), 284-295. <https://doi.org/10.1017/S1930297500005118>
- El Othman, R., El Othman, R., Hallit, R., Obeid, S., & Hallit, S. (2020). Personality traits, emotional intelligence and decision-making styles in Lebanese universities medical students. *BMC psychology*, 8, 1-14. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00406-4>
- Farčić, N., Barać, I., Lovrić, R., Pačarić, S., Gvozdanović, Z., & Ilakovac, V. (2020). The influence of self-concept on clinical decision-making in nurses and nursing students: a cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(9), 3059. <https://doi.org/10.3390/ijerph17093059>
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., and Buchner, A. (2007). G* Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191. <https://doi.org/10.3758/BF03193146>
- Furze, J., Black, L., Hoffman, J., Barr, J. B., Cochran, T. M., & Jensen, G. M. (2015). Exploration of students' clinical reasoning development in professional physical therapy education. *Journal of Physical Therapy Education*, 29(3), 22-33. <https://doi.org/10.1097/00001416-201529030-00005>
- Ghourbanpour, A., Talebi, G., & Taghipour, M. (2016). Relationship between self-esteem and academic progress in physiotherapy students at Babol University of Medical Sciences. *Medical Education Journal*, 4(2), 34-39.
- Gonzalez, C., & Dutt, V. (2016). Exploration and exploitation during information search and experimental choice. *Journal of Dynamic Decision Making*, 2, 1-8. <https://doi.org/10.11588/jddm.2016.1.29308>
- Guo, K. L. (2020). DECIDE: a decision-making model for more effective decision making by health care managers. *The Health Care Manager*, 39(3), 133-141. <https://doi.org/10.1097/HCM.0000000000000299>
- Hüseyiniklioğlu, B., & Tüysüz, F. (2023). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin önderlik davranışlarına ilişkin öz algılarıyla karar verme biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 10(1), 38-48. <https://doi.org/10.54304/SHYD.2023.39206>
- Kian, D., Nabaei, S., & Gharibi, H. (2022). Predicting job performance based on decision-making styles and coping styles in Boukan elementary teachers. *School Administration*, 10(1), 154-167. https://doi.org/https://jsa.uok.ac.ir/article_62365.html
- Kim, E. A., Lee, G. C., Bae, W. S., & Kim, C. H. (2013). A study on the relationship between image of physiotherapist and self-esteem of physiotherapy students. *Journal of Korean Society of Physical Medicine*, 8(1), 19-27. <https://doi.org/10.13066/kspm.2013.8.1.019>
- Kobal, K. L., Rubertone, P. P., Kelly, S. P., & Finley, M. (2021). A comparison of instructional methods on clinical reasoning in entry-level physical therapy students: a pilot study. *Journal of Physical Therapy Education*, 35(2), 138-145. <https://doi.org/10.1097/JTE.0000000000000181>
- Mann, L., Burnett, P., Radford, M., & Ford, S. (1997). The Melbourne decision making questionnaire: An instrument for measuring patterns for coping with decisional conflict. *Journal of Behavioral Decision Making*, 10(1), 1-19. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0771\(199703\)10:1%3C1::AID-BDM242%3E3.0.CO;2-X](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0771(199703)10:1%3C1::AID-BDM242%3E3.0.CO;2-X)
- Naz, A., Ishaque, F., Yasmeen, S., Naz, E., Afzal, R., Naz, F. K. A., ... & Khan, F. (2022). Impact of body weight on self-esteem among undergraduate young adult students of doctor of physiotherapy, karachi. *Journal of Rawalpindi Medical College*, 26(2), 174-179. <https://doi.org/10.37939/jrmc.v26i2.1669>
- Özden, D., Özveren, H., & Gülnar, E. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 41-47. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuhfed/issue/46786/586675>
- Özdiñç, S., Biçici, Y., Çamur, M., & Turan, F. N. (2018). Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 471-479. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.288>
- Seçer, E., & Kaya, D. Ö. (2022). Problem çözme ve karar vermenin nörobilişsel süreci: geleneksel bir derleme. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*, 7(2), 588-596. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2021-83167>

- Seçer, E., Korucu, T. Ş., Uzunlar, H., Dinç, G., & Kaya, D. Ö. (2022). Sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin akademik öz-yeterlik düzeyleri ve problem çözme becerileri ile karar vermede öz-saygı ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 9(1), 223-235. <https://doi.org/10.21020/husbfd.996260>
- Silva, C. G., Gordo, S., Rodrigues, A. C., Henriques, C., & Rosa, M. (2021). Exploring the relationship between socioemotional skills and decision-making styles in health students. *iafor journal of education*, 9(5), 49-65. <https://doi.org/10.22492/ije.9.5.03>
- Sucu, G., Dicle, A., & Saka, O. (2012). Hemşirelikte klinik karar verme, etkileyen etmenler ve karar verme modelleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(1), 52-60.
- Şahin, F. Y., & Ertural, H. (2020). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygısının ve karar verme stillerinin üst bilişe ve öğrenilmiş güçlülüğe göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, 490-504. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-48-01>
- Tarhan, M., Şen, H., & Sunal, N. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ve karar verme stillerinin belirlenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 3(1), 89-89. <https://dergipark.org.tr/pub/husbfd/issue/28056/298044>
- Temel, V., & Nas, K. (2021). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 90-98.
- Yıldırım, B., Yıldız, C., Yıldız, L., Yılmaz, A., Yıldırım, U., & Açıkgöz, A. (2022). Level of self-esteem and related factors among first grade university students in healthcare. *Tıp Fakültesi Klinikleri Dergisi*, 5(1), 35-48. https://doi.org/10.17932/IAU.TFK.2018.008/tfk_v05i1005
- Zou, Y., Almond, A., & Forbes, R. (2021). Professional development needs and decision-making of new graduate physiotherapists within Australian private practice settings. *Physiotherapy Theory and Practice*, 39(2), 317-327. <https://doi.org/10.1080/09593985.2021.2007559>